

Збаразська Л.О.
к.е.н., ст. наук. співробітник
Щербакова С.О.
пров.економіст
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна

РОЗБУДОВА СМАРТ ВИРОБНИЦТВ ЯК ПРІОРИТЕТ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Промисловий сектор в Україні упродовж трьох десятиліть її пострадянського державного становлення та системних соціально-економічних трансформацій зазнав значних деформацій та негативних трендів ключових векторів розвитку та формування показників ефективності (загальних обсягів продукції, зайнятості, продуктивності праці, ресурсоспоживання, обсягів та динаміки інвестицій та інновацій, експорту та ін.). Усе це спричинило неадекватний (відносно її потенціалу) міжнародний рейтинг України за показниками глобальної конкурентоспроможності, інноваційного індексу, розвитку сучасних технологій тощо. (Див., зокрема, [1]).

На сучасному етапі системного оновлення базових концепцій економічного розвитку (у напрямку забезпечення еколого-економічної сталості, інклюзивності, людиноорієнтованості, резильєнтності соціоекономічних систем в умовах невизначеності та перманентної глобальної «полікризи») додалися проблеми суттєвого відставання від світового промислового авангарду за рівнем вирішення завдань у зазначених актуальних областях світового порядку денного.

У поточних умовах відкритих воєнних дій планування та реалізація масштабних проєктів оновлення промислових потужностей практично зупинено, за винятком стратегічно значущих об'єктів ОПК, націлених на вирішення завдань оборони та нацбезпеки. Проте вже зараз у колі вітчизняних вчених, державних управлінців та бізнесменів, із залученням зарубіжних фахівців та інвесторів, досить активно дискутуються різні аспекти повоєнного відновлення промислового сектора національної економіки. У практичну площину потрапляє питання – наскільки сучасною за технологічними, організаційними, управлінськими характеристиками буде нова промисловість України і яким чином швидко й ефективно імплементувати ці проєкти.

На глобальному рівні визнано, що подальший економічний розвиток у світі за інноваційною моделлю спиратиметься на два ключових «стовпи» - цифровізацію та проривні здобутки фундаментальної науки [2]. Відповідно у державних планах повоєнного відновлення доцільно «розвернути» національну промисловість у бік цих факторних (і одночасно – ресурсних) пріоритетів для її ефективного зростання.

Розбудова смарт-промисловості як організаційно-виробничої системи, що ґрунтується на цифрових технологіях, цілком відповідає цьому стратегічному завданню.

Позитивні економічні ефекти від упровадження у промисловості смарт-систем можна очікувати у таких напрямках, як розвиток продукції та ринків, операційна ефективність, підготовка управлінських рішень та прогнозів, посилення клієнтоорієнтованих моделей ведення бізнесу та ін.

Але слід визнати, що проблем з реалізацією стратегії розвитку смарт-виробництва може бути значно більше, ніж реальних можливостей, особливо на перших повоєнних етапах.

Визначальними економічними бар'єрами, які ймовірно значно гальмуватимуть процеси «смартизації» у вітчизняній промисловості, можуть стати: дефіцит інвестиційних коштів (загалом та довгострокових насамперед, як з внутрішніх, так і зовнішніх джерел, внаслідок обмежених доходів підприємств, невисокого рівня мотивації комерційних банків до інвестицій у реальній сектор, надмірної обережності зарубіжних інвесторів в умовах високих ризиків); обмежений попит на промислову продукцію українських підприємств через втрату ринків під час війни; структурно-галузевий занепад у промисловості через фізичну втрату потужностей, що спричиняє погіршення основних показників інноваційних процесів та обмежує внутрішній попит на інноваційну продукцію та відповідні технології; катастрофічний стан з кадровим забезпеченням, особливо – фахівцями інженерного профілю та з ІКТ-спеціальностей, внаслідок активної трудової міграції до війни, безпеково-трудова – під час війни, а у повоєнний період - змішаної демографічно-трудова, оскільки певна частка не повернеться; відсутність достатньо розвиненої національної інноваційної системи, в якій формується власна науково-технологічна база, що є надважливою умовою забезпечення стратегічної технологічної незалежності економіки у цілому і промисловості перш за все.

Адекватні скоординовані та взаємоузгоджені відповіді на ці виклики з боку держави, бізнесу та суспільства мають посісти перші рядки у державній промисловій стратегії та промисловій політиці.

Література

1. Збаразська Л. О. (2022). Промисловість України у світовому «ландшафті»: тенденції у контексті завдань довгострокового розвитку. *Економіка промисловості*. № 2 (98). С. 5-24. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2022.02.005>
2. World Intellectual Property Organization (WIPO) (2022). *Global Innovation Index 2022: What is the future of innovation-driven growth?* Geneva: WIPO. DOI 10.34667/tind.46596

Khaustova V.
D.Sc. (Econ.), Professor
Research Center for Industrial Problems
of Development of the NAS of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

Pushak Y.
D.Sc. (Econ.), Professor
Lviv State University of Internal Affairs
Lviv, Ukraine

Trushkina N.
Ph.D. (Econ.), Senior Research Fellow
Research Center for Industrial Problems
of Development of the NAS of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

RESEARCH OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CONCEPTS OF “CRITICAL INFRASTRUCTURE” AND “NATIONAL SECURITY”

In the world, the issue of ensuring an adequate level of global security in conditions of unstable development of economic systems has become particularly acute. At the same time, the problems of ensuring the stability and protection of critical infrastructure [1-4], taking into account modern challenges and barriers that restrain the effective development of the security environment, as well as threats to the national security of states [5-7] in the international security system [8], are gaining special relevance.

Therefore, the governments of most countries of the world pay considerable attention to the development of appropriate national security strategies, concepts of protection and programs for the development of critical infrastructure from the point of view of national security.

In this article, in order to identify the relationship between the terms “critical infrastructure” and “national security”, a bibliometric analysis of scientific publications indexed in the Scopus database was carried out. According to the concepts of “national security” and “critical infrastructure” in titles, abstracts and keywords, 1981 documents were found for the period 1980-2023. As the analysis